

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto valtiovarainministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

Valtiovarainministeriö on 5.3.2025 päivätyllä lausuntopyynnöllä pyytänyt lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta viranomaisen sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta koskevaksi lainsäädännöksi. Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettua lakia, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia, digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia, oikeudenkäymiskaarta, oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia, ulosottokaarta, tuomioistuinmaksulakia sekä eräitä muita oikeusministeriön hallinnonalan lakeja.

Liikenne- ja viestintäministeriö kannattaa esitysluonnoksen tavoitetta siitä, että viranomaisen tiedoksiannot lähetettäisiin ensisijaisesti sähköisesti kaikille julkisen hallinnon asiakkaille, joiden osalta se on mahdollista. Ministeriö kannattaa esityksessä ehdotettuja muutoksia, joiden mukaisesti jatkossa julkisen hallinnon digitaaliset palvelut olisivat hallinnon asiakkaille ensisijainen tapa asiointiin. Ministeriö kannattaa myös esityksen tavoitteita koskien kansalaisten sujuvampaa ja paikkariippumatonta asiointia sekä tehokkaampia viranomaismenettelyitä ja parempaa tuottavuutta.

Ministeriö kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettujen muutosten osalta vaikutuksia postitoimintaan ja julkisen talouden säästöpotentiaaliin ei ole arvioitu riittävän kattavasti. Ministeriö on osallistunut esitysluonnosta valmistelleen työryhmän työhön ja on tuonut valmistelussa esille sitä, että esitysluonnos vaikuttaa postitoimintaan laaja-alaisesti. Esityksen muutosten vaikutusten arvioinnissa on huomioitu lähinnä muutosten valtiontaloudelle tuomat säästöt, mutta ei valtiolle mahdollisesti aiheutuvia lisääntyviä kustannuksia.

LVM:n näkemyksen mukaan digi ensin -hankkeen lausunnoilla olevaa hallituksen esitystä pitäisi postitoimintaa koskevien vaikutusten osalta täsmentää ja arvioida laajemmin. Esityksen vaikutusten arvioinnin puutteiden vuoksi jää epäselväksi, miten ja missä määrin esityksessä arvioidut julkisen talouden säästötavoitteet toteutuvat, ja miten esityksestä johtuvat muutokset vaikuttavat postitoimintaan, postimarkkinaan ja Posti Jakelu Oy:öön sen yleispalveluvelvoitteesta johtuviin kustannuksiin. On mahdollista, että valtionhallinnolle tavoitellut säästöt eivät toteudu arvioidussa määrin, jos ehdotettujen muutosten seurauksena valtio joutuu tukemaan postilakiin perustuvan Posti Jakelu Oy:n yleispalvelun toteuttamista valtion varoista.

1. Esityksen vaikutukset postitoimintaan

Liikenne- ja viestintäministeriö arvioi esitysluonnoksessa ehdotettujen muutosten vaikuttavan postitoimintaan laaja-alaisesti, sillä se todennäköisesti vähentää jaettavien kirjeiden määrää kymmenillä miljoonilla. Hanke kiihdyttää paperisen postin pitkään jatkunutta laskua entisestään.

Jakelumäärien lasku nostaa yksittäisen kirjeen jakelukustannuksia, kun jakelun kiinteät kustannukset jakautuvat entistä pienemmälle määrälle lähetyksiä. Nousevat kustannukset vaikuttavat merkittävästi digin ensisijaisuudella tavoiteltavien säästöjen toteutumiseen. Postin määrän vähenemisellä on vaikutusta kaikkiin kirjepostimarkkinoilla toimiviin postiyhtiöihin.

Esityksessä todetaan (s. 40), että

”lakiesityksellä arvioidaan olevan paperikirjepostituksen hinnankorotuksiin liittyviä vaikutuksia miljoonien viranomaiskirjeiden korvautuessa sähköisesti toimitettavilla tiedoksiannoilla. Paperikirjepostituksen hinnankorotukset voivat osaltaan madaltaa esityksen julkisen talouden säästöpotentiaalia riippuen reaalisesta hintakehityksestä ja siitä, kuinka paljon paperitse toimitettavia kirjeitä uudistuksen jälkeen viranomaiset jatkossa toimittavat eli osin myös siitä, kuinka suuri osuus sähköisesti asioivista kansalaisista jatkossa valitsee poiketa ensisijaisuudesta pyynnöstään.”

Liikenne- ja viestintäministeriö painottaa, että esitysluonnoksessa ei ole edellä olevan lisäksi arvioitu esityksen aiheuttamia laajempia vaikutuksia postitoimintaan ja postimarkkinoihin. Ilman nyt käsiteltävänä olevaa esitystäkin postitoimintaan aiheutuu kustannusvaikutuksia, jotka johtuvat jo vuosia jatkuneesta postin kuljettamien kirjemäärien laskusta. Tästä huolimatta postitoimijoiden on ylläpidettävä jakeluverkkoaan, jonka aiheuttamat kustannukset kohdistuvat yhä pienenevälle kirjemäärälle, mikä aiheuttaa postitoimijoille hintojen nousupainetta.

Postitoimintaan kohdistuvia kustannusvaikutuksia

- Arvioidaan, että kirjepostin kustannukset jatkavat kasvuaan vähintään 10–20 prosentilla tulevina vuosina ilman digi ensin -hankkeen vaikutustakin. Jos nykyisellään keskimäärin yhden euron maksavan paperisen viranomaiskirjeen hinta nousisi vuosittain 20 prosenttia, olisi yksittäisen kirjeen hinta viiden vuoden kuluttua noin 2,49 euroa. On huomioitava myös se, että hintojen noustessa paperisten kirjeiden määrä tulee edelleen vuosien kuluessa laskemaan.
- Esimerkiksi Liikenne- ja viestintäviraston viranomaiskirjeen lähettämisen hinta on jo noussut vuosina 2019–2024 0,55 eurosta 1,11 euroon, eli kustannukset ovat nousseet 100 prosenttia kuudessa vuodessa. Voidaan olettaa, että kustannukset tulevat nousemaan myös tulevina vuosina.

Esityksen vaikutukset postilaissa säädettyyn yleispalveluun

Postilain (415/2011) sääntely koskee vain pientä osaa posti- ja logistiikka-alalla harjoitettavasta liiketoiminnasta. Postilaki keskittyy pitkälti postin yleispalvelun turvaamiseen, mikä tarkoittaa tiettyjen postin peruspalvelujen saatavuutta koko maassa tasapuolisin ehdoin. Postilaissa säädetään esimerkiksi yleispalvelulähetysten jakelutiheydestä ja kulkunopeudesta. Postilain mukainen yleispalveluvelvoite perustuu EU-lainsäädäntöön.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom on postilain nojalla asettanut Posti Jakelu Oy:lle (Posti Group Oyj:n tytäryhtiö, jäljempänä ”Posti”) yleispalveluvelvoitteen. Toistaiseksi Posti on pystynyt hoitamaan yleispalveluun kuuluvien kirjeiden ja pakettien jakelun ilman, että yleispalvelun kustannuksia olisi tarvinnut korvata valtion budjetista. Kymmenien miljoonien kirjeiden poistumisella markkinoilta on merkittävä vaikutus postin jakamisen kustannuksiin ja siten yleispalvelun Postille aiheuttamiin kustannuksiin. Jaettavan postin määrän vähentyessä lisääntyy sen todennäköisyys, että valtion on tuettava yleispalvelua ja korvattava yleispalvelusta syntyneitä kuluja esimerkiksi valtiontuella.

Esityksen ympäristövaikutusten arvioissa on käsitelty postin yleispalvelua (s.72)

”Paperikirjeiden logistiikan ympäristövaikutuksiin vaikuttaa postin jakelun yleispalveluvelvoitteen ja sanomalehtien jakelutuen luomien kiinteiden jakelupäivien laajuus. Postilain mukaisen yleispalvelun tarjoajan eli Postin on keräiltävä ja jaettava yleispalveluun kuuluvat postilähetykset vähintään kolmena arkipäivänä viikossa riippumatta kerättävien ja jaettavien kirjeiden lukumäärästä. Paperikirjeiden postituksen pääasialliset ympäristövaikutukset muodostuvat kirjeiden jakeluun liittyvästä logistiikasta sekä paperin ja kirjeiden valmistuksesta. Paperikirjeiden logistiikan ympäristövaikutuksiin vaikuttaa postin jakelun yleispalveluvelvoitteen ja sanomalehtien jakelutuen luomien kiinteiden jakelupäivien laajuus. Postilain mukaisen yleispalvelun tarjoajan eli Postin on keräiltävä ja jaettava yleispalveluun kuuluvat postilähetykset vähintään kolmena arkipäivänä viikossa riippumatta kerättävien ja jaettavien kirjeiden lukumäärästä. Lisäksi Postille on myönnetty määräaikaista valtionavustusta, jonka tarkoituksena on luoda edellytyksiä sanomalehtijakelun toteuttamiselle viitenä arkipäivänä viikossa alueilla, joilla ei ole markkinaehtoisesti saatavilla täysin kattavaa viisipäiväistä sanomalehtien varhaisjakelua. Määrätyt kiinteät jakelupäivät rajoittavat digitaaliseen viranomaisviestintään siirtymisen ilmasto- ja ympäristövaikutusten täysimääräistä realisoitumista koskien paperikirjeistä luopumisesta aiheutuvia logistisia päästöjä.”

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että yleispalvelun tarjoajalla on tällä hetkellä mahdollisuus keräillä ja jakaa postilähetykset eri alueilla eri viikonpäivinä parhaaksi katsomallaan tavalla. Ilman velvoitetta kiinteistä jakelupäivistä yleispalvelu voidaan toteuttaa joustavammin ja kustannustehokkaammin. Keräily- ja jakelupäivien sitominen kiinteisiin viikonpäiviin voisi käytännössä johtaa tilanteeseen, jossa yleispalvelun tarjoaja olisi velvoitettu suorittamaan jakelu sellaisina viikonpäivinä, joina jaettavia kirjelähetyksiä ei tosiasiaassa olisi. Sanomalehtijakelua koskevan valtionavustuksen kohdentamisen vuoksi jakelupäivät ovat kiinteitä valtionavustuksen piiriin kuuluvilla alueilla. Näin valtionavustuksen alainen jakelu voidaan osoittaa oikeille päiville ilman, että viisipäiväinen sanomalehtijakelu valtionavustuksen piiriin kuuluvilla alueilla vaarantuu.

Lisäksi esityksen yritysvaikutuksia koskevassa kohdassa (4.2.3.4 Vaikutukset yrityksiin) todetaan, ”että ehdotettavilla lainsäädäntömuutoksilla olisi vaikutusta erityisesti postilain 21 §:n mukaisen tiedoksiantomenettelyn käytettävistä olosta ja sen asianmukaisesta toteuttamisesta koko maassa vastaavan Posti Group Oyj:n toimintaan”. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että postilain 21 §:ssä säädetty viranomaisten päätösten tiedoksianto postitse Postin jakelujärjestelmän kautta on osa Postin yleispalvelua, jota Postilla on velvollisuus ylläpitää. Lain mukaan yleispalvelun tarjoajan on huolehdittava laissa säädetyn postitse toteutettavan tiedoksiantomenettelyn käytettävissä olosta ja sen asianmukaisesta toteuttamisesta koko maassa. Postilain 21 §:ssä säädetty viranomaisten päätösten tiedoksiantomenettely on merkityksellinen viranomaistoiminnassa ja sillä on merkitystä myös poikkeusolojen varautumissuunnittelussa.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää keskeisenä, että myös esitysluonnoksen julkistaloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tulisi erityisesti kuvata esityksen suhde postitoiminnan yleispalveluun ja erityisesti postilaissa säädettyjen yleispalvelun nettokustannusten laskentaan ja näiden nettokustannusten mahdolliseen korvaamiseen valtion varoista Postille (postilain 32 – 35 §). Postilain 33 §:n nojalla yleispalvelun tarjoajalle (Postille) on korvattava valtion varoista se osa yleispalvelun nettokustannuksista, joka muodostaa tälle kohtuuttoman taloudellisen rasitteen. Lain mukaan kustannusten korvaamisesta päättää liikenne- ja viestintäministeriö Liikenne- ja viestintäviraston laatiman nettokustannuslaskelman pohjalta. Kustannusten korvaamista haetaan liikenne- ja

viestintäministeriöltä ja korvausta maksetaan taannehtivasti enintään vuoden ajalta vaatimuksen esittämisestä.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että postilain 3 luvun mukainen yleispalveluvelvoite perustuu EU-lainsäädäntöön. Se, kuinka pitkään ja missä muodossa yleispalvelua on Suomessa tulevaisuudessa pidettävä yllä, riippuu myös EU:n postidirektiivin uudistamisesta.

Yksityiset digipostilaatikat

Lakiesityksessä ehdotettujen muutosten lisäksi valmisteilla on toimeenpano- ja lainsäädäntöhanke, jossa Suomi.fi-viestien rinnalle tuodaan hyödynnettäväksi myös yksityiset digipostipalvelut. Yksityisten digipostipalveluiden on määrä olla hyödynnettävissä vuoden 2026 aikana. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä sitä, että kansalaiset voivat vastaanottaa kaiken viranomaispostinsa yhdessä valitsemassaan digipostipalvelussa.

2. Esityksessä arvioitu vaikutus julkiseen talouteen

Esitysluonnoksessa todetaan, että lakiesityksellä on julkiseen talouteen liittyviä myönteisiä taloudellisia vaikutuksia. Esitysluonnoksen mukaan suorat taloudelliset säästöt muodostuisivat viranomaisten paperisten tiedoksiantojen korvautuessa jatkossa ensisijaisesti sähköisesti toimitettavilla tiedoksiannoilla (Suomi.fi- viesteillä). Esityksessä (kohdassa 4.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen) todetaan, että jos Suomi.fi-viestejä hyödyntävien kansalaisten lukumäärä nousisi noin 3 miljoonalla, esitys tarkoittaisi noin **30 miljoonan euron** vuotuisia säästöjä valtiontaloudelle vuoden 2023 lähtötasoon verrattuna. Tämän jälkeen esityksessä arvioidaan valtionhallinnon ja julkisyhteisöjen kuntien sekä hyvinvointialueiden osalta säästötavoitteita sähköisen tiedoksiantojen ensisijaisuudella.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että ehdotuksessa jää epäselväksi, missä määrin arvioituissa julkisen talouden säästötavoitteissa on huomioitu postitoiminnan tulevat hinnankorotukset ja mistä esityksellä saavutettavat säästöt tarkalleen koostuvat. Digi ensin -hankkeen nettosäästöt jäävät ennakoitua huomattavasti pienemmiksi, jos Postin hinnankorotukset paperikirjeiden toimittamisessa syövät sähköisillä kirjeillä saavutettavia säästöjä. Vaikka ehdotuksen mukaan suurin osa viranomaiskirjeistä välitettäisiin sähköisesti, jää kuitenkin myös paperisena lähetettäviä kirjeitä. On myös mahdollista, että valtionhallinnolle tavoitellut säästöt eivät toteudu esitetyn mukaisesti, jos ehdotettujen muutosten seurauksena valtio joutuu tukemaan postilailla turvautun yleispalvelun toteuttamista valtion varoista.

Postilain 16 §:n mahdollinen muutos

Liikenne- ja viestintäministeriö on esityksen valmistelun yhteydessä tuonut esille, että Postille lakisääteisistä velvollisuuksista aiheutuvien kiinteiden kustannusten keventämisellä voidaan pyrkiä hillitsemään nousevia kustannuksia valtiovarainministeriön valmisteleman lakihankkeen yhteydessä. Tämä olisi mahdollista muuttamalla esityksen liitelakina myös postilakia ja keventämällä postilain 16 §:n mukaista yleispalveluyrityksen (Postin) toimipistesääntelyä. Valtiovarainministeriö ei ole kuitenkaan ottanut postilain muutosta mukaan esitysluonnokseensa. Liikenne ja viestintäministeriö katsoo, että digi ensin- hankkeen riskien hallinta tulee varmistaa itse pääasiaa koskevan hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä.

3. Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta

Liikenne- ja viestintäministeriö ehdottaa, että lakiin ehdotetun 8 c §:n terminologiaa vielä esityksen jatkovalmistelussa selvennettäisiin niiltä osin, kun pykälässä ja sen perusteluissa puhutaan kirjepostin toimittamisesta. Kirjeen toimittaminen "postitse" on epämääräinen ilmaus, kun kirjeitä voidaan toimittaa myös sähköpostitse. Parempi olisi todeta esimerkiksi, että kirje toimitetaan paperisena postitse.

Laura Eiro

Osastopäällikkö, ylijohdaja

Kreetta Simola

Viestintäneuvos

Jakelu

Valtiovarainministeriö

Tiedoksi

Sami Aalto /VM

Niko Ruostetsaari /VM

Kari Hämäläinen /VM

VN/9952/2024-LVM-92

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: